

Remissvar från Riksorganisationen Hela Sverige ska leva 2020-08-31

Stärkt lokalt åtgärdsarbete – att nå målet ”Ingen övergödning”, SOU 2020:10, dnr M2020/00554/Nm

Regeringen tillsatte i februari 2018 en särskild utredare och angav i ett kommittédirektiv att utredaren skulle föreslå hur övergödningen kunde minskas genom stärkt lokalt arbete som en del i att uppfylla delmål i arbetet med Agenda 2030.

Vi är en riksorganisation vars syfte är att ge allmännytta genom att verka för goda villkor i hela landet, en god landsbygdsutveckling och en god balans mellan stad och land. Vi företräder byarörelsen och stöttas av medlemsorganisationer som vill att Hela Sverige ska leva.

Vi har tagit del av Övergödningsutredningens förslag och avger följande synpunkter. Vi begränsar vårt yttrande till vissa områden där vi har särskilda synpunkter och vi kan inte i detalj kommentera allt.

Förslaget i korthet

Utredningen anger att Sverige inte når upp till miljökvalitetsmålet ”ingen övergödning” samt att inte når miljömålen i EU:s ramdirektiv för vatten. Enligt direktiven skulle utredaren fokusera på problem i sjöar, kust och hav. Direktiven angav att det är framför allt jordbruk, reningsverk, små avlopp, dagvatten och industrier som bidrar till övergödningen. Direktiven angav också i en mening att en källa som på senare tid uppmärksammats är en omfattande hästhållning.

Utredningen föreslår tre nya etappmål för att öka takten i åtgärdsarbetet, åtgärder inom enskilda avlopp, effektivare gödselanvändning, åtgärder inom våtmarker, undantag i strandskyddet samt att kommunerna tar fram lokala åtgärdsplaner. Utredningen anser att andelen mineralgödsel (handelsgödsel) ska minska till 2030.

Utredningen föreslår att Jordbruksverket ska få ett uppdrag att i samarbete med SLU ta fram nya bestämmelser för hästhållare och anger i bilaga 4 en studie från personer inom Stockholms universitet/SLU hur regler skulle kunna utformas.

Utredningen föreslår också att Jordbruksverket fortsätter arbetet med att göra ersättningarna inom Landsbygdsprogrammet resultatbaserade. De miljöersättningar i landsbygdsprogrammet bör mer riktas så att den enskilde stöds mer i förhållande till minskade utsläpp.

Våra synpunkter

Vi delar utredningens övergripande konstaterande att åtgärder behövs för att komma tillrätta med problematiken övergödning genom att reducera kväve och fosfor. Sverige måste också nå upp till EU:s ramdirektiv om vatten.

Vi delar utredningen uppfattning att det är ett lokalt aktivt arbete som behövs för att brister ska kunna rättas till. Detta måste bygga på kunskap, rådgivning och genom att skapa engagemang. Redan idag finns sedan lång tid ett gemensamt arbete mellan organisationer, enskilda och myndigheter för att sprida kunskap och goda idéer för att på lokal och gårdsnivå uppnå ett bättre resultat (se Greppa Näringen, www.greppa.nu), Detta redovisas också i utredningen, och visar på goda initiativ och resultat. Ibland kan sådana aktiviteter ha snabbare verkan än lagdrivna regler.

Utredningens förslag är att enskilda avlopp i kust- och sjönära områden senast 2030 ska vara utrustade med godkänd reningsteknik. Enskilda avlopp kontrolleras av kommunernas tillsyn. Eftersom enskilda avlopp också hanterades i Utredningen om Hållbara Vattentjänster (SOU 2018:34) samt behandlas inför en förväntad proposition från regeringen under 2020, anser vi att enskilda avlopp måste behandlas i ett och samma sammanhang. För den enskilde kan olika krav på åtgärder innebära betydande kostnader och dessa måste i ett längre perspektiv vara mer förutsägbara.

Utredningen har olika åtgärder inom gödsel användning, både vad det gäller stall- och mineralgödsel. Man redovisar också förtjänstfull en rad olika åtgärder som redan idag tillämpas och som bygger på den enskildes och lokala initiativ. Om man ska kunna uppnå utredningens ena etappmål om att andelen mineralgödsel av den totala gödsel användningen ska minska, beror detta nästan uteslutande på den negativa utvecklingen att lantbrukets husdjur fortsätter att minska. För spridning av stallgödsel finns regler under vilken tid det får utföras. Samtidigt vet vi att oavsett dessa så bygger ett minskat läckage på rätta åtgärder vid rätta tidpunkter som inte kan regleras fram utan bara kan ske med kunskap, rätt teknik och rätta väderförhållanden.

Utredningen redovisar också ett etappmål att insatser görs för att få fler nya och restaurerade våtmarker. för att hålla kvar näringsämnen. Samtidigt redovisar utredningen att våtmarker och dammar som anlagts av människan omfattas av det generella strandskyddet, vilket utredningen anger är ett hinder för etappmålet. Därför föreslås att vissa våtmarker får ett undantag från strandskyddet. Detta visar bara vilken märklig situation det generella strandskyddet ger upphov till. Strandskyddet utreds för närvarande i särskild ordning och ska enligt direktiven redovisas under hösten 2020. Vi anser, liksom vad gäller enskilda avlopp, att strandskyddet måste övervägas i ett och samma sammanhang

När utredningen förslår åtgärder och ökade ersättningar inom landsbygdsprogrammet för att uppnå resultat med att minska utsläpp av näringsämnen stämmer detta väl med EU: kommissionens förslag att ha en strategisk plan för hela CAP:s två så kallade pelare med mer målinriktat program, där medlemsländerna får större frihet att föreslå hur målen ska uppnås.

Den definitivt största risken för att detta inte kommer att uppnås för Sverige, är genom Sveriges agerande och beslut för EU:s långtidsbudget där landsbygdsprogrammet för närvarande ser ut att minska med 15%, varför konkurrensen vad som ska rymmas inom programmet ökar och att viktiga ersättningar får betydande minskning, till exempel för odling i mindre gynnade områden. Sannolikt finns inga realistiska mål för att uppnå ökade ersättningar inom något område, OM inte Sverige väljer, vilket Sverige kan, ökar den nationella medfinansieringen med de 500 miljoner årligen som landsbygdsprogrammet minskar med.

Förslaget om en särskild utredningen och regler för hästhållning finner vi lite besynnerlig, i synnerhet i de detaljer som utredningen visar i bilaga 4. Skulle motsvarande regler överföras till lantbrukets övriga djur är det frågan om det går att ha någon djurhållning överhuvudtaget. Greppa Näringen redovisar också hur enskilda frivilliga insatser redan idag kan minska risker för övergödning inom hästhållning.

Sammanfattningsvis anser vi att utredningen på ett bra sätt tar upp komplexa sammanhang som finns för att minska övergödningen, som också är ett slöseri med viktiga och i vissa fall ändliga resurser. Vi stöder den övergripande målsättningen att minska övergödningen och näringsläckage, med de kommentarer och synpunkter vi ger.

Sverige ska uppnå målen i EU:s ramdirektiv för vatten. Vi uppskattar utredningen anslag att väldigt mycket kan uppnås genom den enskildes kunskap och engagemang samt att detta bara kan göras genom aktivt arbete på lokal nivå. Vi är beredda att engagera oss inom ramen för vårt arbete med de mål som finns i Agenda 2030 och som är särskilt relevanta för vad som kan göras och genomföras i landsbygder och på lokal nivå och i lokala grupper.

Stockholm 2020-08-25

Staffan Nilsson
Ordförande

Åse Classon
Ordförande

HELA SVERIGE.

Tel växel: 010-489 13 50

Stortorget 7, 2 tr

111 29 STOCKHOLM

www.helasverige.se

info@helasverige.se

